

τὴν ἀξίαν τοῦ φοίνικος, καθότι εἶχον εὖρει τριακοσίας ἐξήκοντα διαφόρους ἐφαρμογὰς, εἰς ἃς ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ φύλλα, τὸν καρπὸν, τὸν χυμὸν, τὸ ξύλον τοῦ φοίνικος. Ἡ μωαμεθανικὴ θρησκεία ἔθηκε τὸ δένδρον τοῦτο ὡς ἔμβλημα τῆς εὐθύτητος τοῦ χαρακτῆρος, καὶ προστίθεισιν, ὅτι ἐκ θαύματος ἐγεννήθη ἀκμαῖον κατὰ διαταγὴν τοῦ προφήτου. Οἱ κλάδοι τοῦ φοίνικος ἐκλαμβάνονται ὡς σύμβολον χαρᾶς ἐν ταῖς χριστιανικαῖς τελεταῖς, καὶ ἐν Παλαιστίνῃ τὰ ὀνόματα τῶν φοινίκων ἀποτελοῦσι μέγα μέρος τῆς ὀνοματολογίας τῶν πόλεων. Βηθανία σημαίνει οἶκον ἐκ φοινίκων. Ἡ ἀρχαία Παλμύρα ἦτο ἡ πόλις τῶν φοινίκων, καὶ ἡ Ταμάρ, γυνὴ ἣν ἀναφέρει ἡ Γραφή, ἔφερεν ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ ὀνομασίᾳ, ὅπερ ἐσήμαινε τὸν φοίνικα. Μεταξὺ τῆς βορείου παραλίας τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς μεγάλης ἐρήμου Σαχάρας εὐρίσκεται τὸ Βισλεδουλεριδ, χώρα μεγάλης ἐκτάσεως, κληθεῖσα χώρα τῶν φοινίκων, ὡς ἀφθόνως παράγουσα τὴν ὀπωρὴν ταύτην.

Ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἡ βάλανος τοῦ φοίνικος ὡς ἀντικείμενον τροφῆς συγκαταλέγεται μετὰ τῶν θαυμασίων, σύκων καὶ ὄξυφοινίκων καὶ ἀποτελεῖ τροφὴν πολυτελεῆ. Κομίζεται δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν εἰς μεγάλας ποσότητας ἐντὸς καλάθων ἐκ ξηρῶν φύλλων φοινίκων, ἀκόμψως πεπλεγμένων. Αἱ συλλεγεῖσθαι βάλανοι, ὅταν εἶναι ὄριμοι καὶ μαλακοί, ἐμβάλλονται ἐντὸς καλάθων καὶ συμπιέζονται, οὕτως ὡς ν' ἀποτελέσωσι σχεδὸν ζύμην, ἣτις δὲν εἶναι πάντοτε ἀκρικὴς καθαρότητος. Ἡ φυσικὴ των δὲ σάκχαρις συντελεῖ εἰς τὴν διατήρησιν αὐτῶν· ἀλλ' ὅταν ἐπὶ πολὺ διατηρηθῶσι γίνονται ξηροὶ καὶ σκληροί. Οὕτω καθίστανται ἀκατάλληλοι πρὸς βρώσιν· οὐχ ἤττον μκλασσόμενα ἐκ δευτέρου πωλοῦνται εἰς ἐμπόρους τινάς, εἰ καὶ, ὡς εἰκὴς, ἀπώλεσαν τὸ πλεῖστον τοῦ ἀρώματός των. Οἱ ἔμποροι οὕτοι μεταπωλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὰς ὁδοὺς. Αἱ βάλανοι ἐν εἰδει ζύμης δὲν ἀρέσκουσιν εἰς τοὺς φίλους τῶν φοινίκων· καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ οὐδόλωι θὰ νῦχαριστοῦμεθα βλέποντες τοὺς ξηροὺς καὶ ἀνουσίους πλακοῦντας ἐκ βελάνων, οἵτινες πληροῦσι τὰ προκόλπια τῶν Ἀράβων.

Ὁ παράγων τὰς ἐδωδιμούς ταύτας βελάνους φοῖνιξ καλεῖται ἐπιστημονικῶς *Φοῖνιξ ὁ θαυτολόγος*, καὶ εἶναι τὸ κυριώτερον εἶδος 12 ἄλλων φυτῶν ἐμοίων ἀπαρτιζόντων τὸ γένος *Φοῖνιξ*. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο καὶ μεγαλοπρεπὴ θῆεν ἔχον δένδρον ἐνίοτε φθάνει εἰς ὕψος 80 ποδῶν (27 μέτρων) καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς κομψὴν φυλλώδη σκιαδᾶ· εἶναι δηλ. ἀκρόφυλλον. Ὁ κορμὸς αὐτοῦ εἶναι ἄκλων, λίαν τραχὺς καὶ ἀκανθώδης· οἱ βότρους τῶν ἀνθέων ἐκφύονται ἐν μέσῳ τῆς φυλλώδους σκιαδῆς, περιέχουσι δὲ πλῆθος δίοικων ἀνθέων· ἐμετρήθησαν ὑπὲρ τὰς 11, 000 ἀνθέων ἐπὶ τοῦ ἄρσενος φοίνικος. Ἐπειδὴ

δὲ τὰ ἄνθη ταῦτα εἶναι δίοικα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιπασθῇ ἡ γύρις τῶν ἄρσενων ἀνθέων ἐπὶ τῶν θηλέων, ἐὰν ἐπιζητηται ἀφθονος καρποφορία πρὸς τοῦτο ἐντέμνονται τὰ ἄρσενα ἄνθη ἅμα ὀριμάσῃ ἡ γύρις. Ὁ φοῖνιξ παράγει ὀπώρας ὀρό τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ δεκάτου ἔτους· μετὰ τοῦτο δὲ δύναται νὰ μείνῃ ὑπὲρ τὰ διακόσια ἔτη ἄγονος.

Ἐν Κεϋλάνῃ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων εἶναι ἀφθονώτατοι, καθότι ἐν μόνον δένδρον παράγει καρπούς ἀπὸ ἐνὸς μέχρι τεσσάρων κανταρίων βάρους (ἀπὸ 50 μέχρις 60 χιλιογράμμων). Τὸ μέγεθος καὶ ἡ ποιότης τῶν φοινίκων διαφέρουσι τοσούτον, ὥστε ἐν τοῖς δάτεσι τῆς Σακχάρας εὐρημαται 46 διάφορα εἶδη τῶν ὀπωρῶν αὐτῶν. Ὁ φοῖνιξ καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ ποικίλας παρέχουσιν ὠφελείας. Ὁ κορμὸς παρέχει ἄμυλον καὶ σάκχον δευτέρας ποιότητος. Ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζονται οἰκίαι, λέμβοι, φραγμοὶ, καύσιμος ὕλη κτλ. Τὰ φύλλα του χρησιμεύουσιν ὡς ἀλεξιήλια, ἀλεξιβρόχια, κέρκμοι, κάλαθοι, ψιᾶθοι, ψῆκτρα κτλ. ἐνὶ λύγῳ χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν ἀπειροῦ πληθῆος σκευῶν. Εἰς τὴν βᾶσιν αὐτῶν ὑπάρχουσιν ἴνες, ἐξ ὧν κατασκευάζονται χονδρὰ βράμματα (σπάγγος) δι' ὧν πλέκονται ὑφάσματα. Ἐὰν ἐντριβῇ τὸ κέντρον τοῦ φύλλου ἐξέρχεται χυμὸς παχύς, ὅμοιος πρὸς τὸ μέλι, ὅστις διὰ ζυμώσεως μετατρέπεται εἰς οἶνον, κελούμενον ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν *toddy*, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἡροδότου *φοινικῆτος οἶνος*. Κατασκευάζεται ἐξ αὐτοῦ καὶ ὀξος, τὸ ἀπὸ τῶν φοινίκων ὀξος τῶν ἀρχαίων, ὅπερ καὶ δι' ἀφψησεως μεταβάλλεται εἰς σάκχαριν. Οἱ φυλλοφόροι ὀφθαλμοὶ μαγειρευόμενοι ἔχουσι γέυσιν ἀσπαράγγων ὅσον δ' ἀφορᾶ αὐτὰς τὰς ἰδίας βάλανους τῶν φοινίκων, ὅσαι δὲν φηγῶθῃσι πρόσφατοι, ξηραίνονται, εἶτα τρίβονται ἐν εἰδει ἀλεύρου καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς κατασκευὴν ἄρτου.

[Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ].

A. N. M.

Εἰς γεῖρας τῶν κληρονόμων τοῦ Κώστα Βότσαρη διατηροῦνται, μετὰ τῆς σφαίρας ἣτις ἔκοψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ Μάρκου Βότσαρη, καὶ δύο ἐπιστολαὶ τοῦτου ἐκ Μεσολογίου, τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα ἰδίως εἶνε μία τῶν ὠραιότερων ἀναμνήσεων τοῦ ἥρωος τῆς νέας Ἑλλάδος. Δημοσιεύομεν ἀμφοτέρας ἐνταῦθα. Εἰς τὴν γεγραμμένην διὰ χειρὸς τοῦ Βασιλείου Γουδά, τὸν ὁποῖον ὁ Μάρκος εἶχε πάντοτε μεθ' αὐτοῦ ὡς γραμματικόν, καὶ φέρουσι τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν τοῦ Μάρκου. Ἡ τελευταία φέρει ἐπὶ τέλους ἰδιόγραφον τοῦτου προσθήκη. Ἀπευθύνονται δὲ πρὸς τὴν θεῖαν του Μαρίας, ἣτις αἰχμαλωτισθεῖσα καὶ πολλὰ ὑποστᾶσα κατὰ τὸν βίον δεῖνὰ, ἔλαβε τὸ καλογηρικὸν σχῆμα, μετονομασθεῖσα Μακαρία, ἔζη μετὰ τοῦ Κώστα Βότσαρη καὶ ἀπέβιωσεν ἐν Ἀθήναις τῇ 1863. Αἱ ἐπιστολαὶ διεμβύονται εἰς Ἀγκρᾶν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἡ οἰκογένεια τοῦ Μάρκου εἶχε καταφύγει μετὰ τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, συνοδουμένη ὑπὸ τῆς θείας αὐτοῦ Μαρίας.

Ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς γραφῆς καὶ ἐκ τῆς ὀρθογραφίας φαίνεται ὁ Β. Γουδάς κάτοχος ὀπωσοῦν τῆς γραμματικῆς, ἀλλὰ θεσάλιος· ἔγραψεν ὅπως ὁ Μάρκος υπαγόρευε. Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν ὁ γραμματικὸς φαίνεται ἥτον δεσμευμένος ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ὑπαγορευομένου

ἀμφότερας τὰς ἐπιστολάς ἐτηρήσαμεν τὴν ὀρθογρα-
φίαν τῶν πρωτοτύπων. Σ. τ. Δ.

ΥΜ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΥΤΣΑΡΗ

Αἴ

Τῆς τιμίας κυρὰ μάρος, Θείας τοῦ μάρκου
πότσαρη προσκυνητῶς

Εἰς Ἀγκόνα.

Τιμία κυρὰ θεία μου μάρο προσκυνῶ.

Ἐλαβα τὸ γραμματάκι σου ἐχάρικα τὴν ὑ-
εἶαν σας καὶ τὰ γραφόμενα ἐκατάλαβα. Ἴδου
ὅτι ὅπου γράφω καὶ τοῦ πανιερωτάτου δε-
πότη¹ καὶ κυρίου Ἰωάννη Μελά νὰ μὴν σᾶς
ὁποῦν τὰ ἐξοδα καὶ ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὰ
ποκριθῶ. νὰ σᾶς γράψω εἰς πλάτος διὰ τὴν
πόθεσιν τῆς πατρίδος δὲν εἶναι χρεῖα, ἐπειδὴ
καὶ γράφω τοῦ πανιερωτάτου καὶ ὁ κύριος μελᾶς
ἔλει σᾶς τὰ εἰπῆ ὅμως σᾶς γράφω διὰ νὰ ἐ-
γῆτε ἀπὸ κάθε ὑποψίαν ὅτι ὁ κοστας μὲ τοὺς
πυλοίπους σουλιότας μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ
σουλίου ἐπέρασαν εἰς κεφαλονιά καὶ ἐκεῖ εὐρίσκει-
ται, καὶ μάλιστα τοῦ ἔγραψα ὅπου νὰ κάμη
ἀλλοτρίαν νὰ ἀπεράση μὲ ὄλην τὴν φαμίλιαν
οὐ καπετὰν λιόλιου² καὶ μὲ τὸν θανάσι³ διὰ
ὅτου, ὅτι εἰς τὴν στηριάν ἐδῶ δὲν εἶναι τρό-
πος νὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ ἐβγοῦν. Σοῦ ἔχω γρά-
σει καὶ ἄλλαις φοραῖς πλὴν ὡς φαίνεται δὲν
ἀρχετε λάβει καθὼς καὶ τὰ ἰδικά σας γράμμα-
τα ὅπου κάνουν ἀπὸ δύο τρεῖς μῆνες καὶ ὕστε-
ρα τὰ λαμβάνω. ὁ νουτζος σᾶς προσκυνᾷ καὶ
καλὰ εἶναι, αὐτὰ ὅπου μοῦ ἐγράφετε τὰ ἔλαβα
ἀπὸ τὸν καραβοκύρη καὶ τὰ γράμματά σας νὰ
μὴ μοῦ λείψουν τὰ παιδιὰ νὰ μὴν ἀποκοποῦν
ἀπὸ τὸ σχολεῖον ἀπὸ ἐδῶ διὰ ἐμένα κανένα
κουμπέκι νὰ μὴν ἔχετε ὄλους τοὺς ἰδικούς
σας μεγάλους καὶ μικροὺς τοὺς ἀσπάζομαι καὶ
ἐνῶ. 1822 νοεμβρίου 1. μισολόγιον.

Ὁ υἱός σου

ΜΑΡΚΟ
ΜΠΟΥΤΣΑΡΙΣ.

Ἐγὼ ὁ Βασίλειος Γουῦδας ταπεινῶς
σας προσκυνῶ κυρὰ μάρο δα ὅπου ἔξα-
ναγράψω τοῦ κυρίου Ἰωάννου μελᾶ διὰ
τὰ σαράντα τάλαρα ὅπου νὰ σᾶς τὰ
δώσῃ ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ γένω τοῦρ-
τος νὰ προσκυνήσω διὰ νὰ πιάσω τὸν
μάννη φίλη νὰ μοῦ τὰ δώσῃ καθὼς
γράφετε ὅτι ὁ Γιάννη φίλιος ἐτούρκε-
θεν.

ΒΨ

Τῆ σεβαστῇ μοι θείᾳ κυρίᾳ Μαρίᾳ Μπότζαρη.

Κυρία Θεῖα σὲ προσκυνῶ

περιχαρῶς ἐδέχθην τὸ ποθητόν μοι γράμμα

1. Ἰγνατίου.
2. Ὁ Λόλιος εἶχε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μάρκου καὶ
Κάστα.
3. Νουτζα.

σου, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐχάρην μαθὼν διὰ τὴν ἀγα-
θὴν ὑγειάν σας, καὶ γὰρ ὑγιαίνω. Μὲ μεγάλην μου
ἀπορίαν εἶδον νὰ μοῦ γράφης ὅτι δὲν ἔλαβες
κανένα γράμμα μου, ἐν ᾧ σᾶς ἔστειλα τρία τέσ-
σαρα καὶ κατ' εὐθείαν καὶ διὰ μέσου Κορφῶν
τὴν ἄλωσιν τῆς πατρίδος μας πρὸ καιροῦ στο-
χάζομαι τὴν ἐμάθετε· ἐγὼ ἐπειδὴ καὶ ἔλλειψα
ἀπὸ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς πατρίδος μας,¹ ἡ τύ-
χη μὲ ἔφερε καὶ ἀπεκλείσθην εἰς τὸ μεσολόγγι,
καὶ ἐπολιορρίζημεν ἐβδομηῖντα πέντε ἡμέραις,
πολεμούμενοι μὲ μεγάλην δρμὴν ἀπὸ τοὺς ἐχ-
θροὺς, εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἔκκμηον καὶ ἕνα
γιοουροῦσι πλὴν δὲν ἐκατόρθωσαν τίποτε· ἐσκο-
τόθησαν ἕως τετρακόσιοι καὶ ἐτράπησαν εἰς τὰ
ὀπίσω μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἔπειτα ἀπὸ τὸ γιοου-
ροῦσι, αἰφνιδίως τοὺς ἐνέπεσε πανικῶς φόβος
καὶ διὰ νυκτὸς ἔφυγαν, ἀφίνοντες τὰ κανόνια,
τζιουμπιχνάδες, τζατήρια, καὶ ὅλα τὰ πράγ-
ματά τους καὶ ἐστάθησαν εἰς Βραχῶρι, ἐκεῖ ἔ-
μειναν τριάντα σχεδὸν ἡμέρας ἀποκλεισμένοι
ἀπὸ τὸν Ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὰ ἐδικὰ μας ἀσκέ-
ρια πέριξ, ἔκαμον πολλοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ
ἐσκοτώθησαν ἀρκετοὶ, καὶ τέλος πάντων μὲ
μκνιώδη ἀπόφρασιν ἀπέρασαν τὸν ποταμὸν, ὅ-
που ἐπνίγησαν περίπου ὀκτακόσιοι, καὶ δίχως
νὰ σταθοῦν πουθενὰ ἐτραβίχθησαν εἰς Βόνι-
τζαν, πλὴν καὶ ἐκεῖ δὲν θὰ σταθοῦν. Ὁ χαμὸς
τους εἰς ὄλην τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἔγινεν
ἀπὸ χιλιάδες τρεῖς καὶ ἐπέκεινα, μέχρι τοῦδε ἡ
θεῖα χάρις μᾶς ἐβοήθησεν, οὕτως καὶ εἰς τὸ ἐ-
ξῆς ἄμποτε· τὸ μηνιαῖον ὅπου σᾶς ἐμβάζει ὁ
μητροπολίτης Ἰγνατίος σᾶς ἀρκεῖ λοιπὸν σταθῆ-
τε ἐν ἡσυχίᾳ νὰ ἰδῶμεν ἀκόμη κανένα δύο μῆ-
νας· καὶ κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ καιροῦ, τότε
σᾶς γράφω καὶ βγένατε. Ὅθεν δὲ ὑγιαίνετε.

Τῇ 11 Φεβρουαρίου 1823.

μεσολόγγιον

(Ἰδιόχειρον)

Ὁ υἱός σας

ΜΑΡΚΟ
ΜΠΟΥΤΣΑΡΙΣ.

(Ἰδιόχειρον τοῦ Μάρκου)

Ὁ καπεταν νοτις λόλιος καὶ θα-
νασις καὶ εἰ δέσπο² καὶ ὁ νικολά-
κις καὶ διμιτρις εἶνε εἰς κορφοὺς
καὶ εἶνε καλὰ καὶ τους ἔγραψα διὰ
νὰ ἐλθοῦν ἐδῶ ἀφίνοντας μονον τὴν
δέσπο εἰς κορφοὺς.

(Ἰδιόχειρον τοῦ Νουτζου). Κε ἐγὼ νουτζο σας προ-
σκυνο κεγερεψα ἀπὸ το λαδομα κε τορα σαν
θελη ο Θεος κετα . . . (κεκομμένον ἐκ τῆς σφραγίδος).

Ο ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΤΕΛΛ

πρόσωπον μυθικόν.

Πάντες εἰξεύρουσι τὴν ἱστορίαν τοῦ Γουλιέλμου

1. Εὐρισκόμενος μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας τοῦ Κιτζου
ὡς ὄμηρος εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλλή-Πασᾶ.
2. Ἀδελφὴ τοῦ Μάρκου.